

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2002-02-20

Närvarande: f.d. justitierådet Hans Danelius, regeringsrådet Gustaf Sandström, justitierådet Dag Victor.

Enligt en lagrådsremiss den 7 februari 2002 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i konsumentköplagen (1990:932),
2. lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985:716),
3. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Patrik Örnsved.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i konsumentköplagen

20 a §

Paragrafen är grundad på artikel 5.3 i EG-direktivet om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier. Enligt denna bestämmelse i direktivet skall det gälla en presumtion för att en bristande avtalsenlighet som visar sig inom sex månader från leveransen av en vara har funnits vid tidpunkten för leveransen. Presumtionen skall inte gälla när den är oförenlig med varans och den bristande avtalsenlighetens art. Det skall dess-

utom vara möjligt att omkullkasta presumtionen genom att bevisa motsatsen.

I den föreslagna paragrafen återges undantaget avseende varans och den bristande avtalsenlighetens art. Däremot finns ingen antydning om att presumtionen i andra fall kan motbevisas. För att nå bättre överensstämmelse med direktivet föreslår Lagrådet att paragrafen formuleras på följande sätt:

”Ett fel som visar sig inom sex månader efter det att varan avlämnades skall anses ha funnits vid avlämnandet, om inte säljaren visar att detta inte var fallet eller det av varans eller felets art framgår att felet inte fanns vid avlämnandet.”

23 §

Enligt nuvarande lydelse av första stycket skall en köpare som vill reklamera ett fel göra det "inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet". Nu föreslås att köparens reklamation skall ske "inom två månader efter det att han märkt felet eller inom den längre tid som kan anses skälig efter det att han märkt eller borde ha märkt felet". Syftet med förslaget är att uppfylla vad som följer av artikel 5.2 i direktivet. Enligt den artikeln får medlemsstaterna föreskriva att reklamation skall ske inom två månader efter det att köparen upptäckt felet.

Avsikten med den föreslagna formuleringen är att köparen genom att stödja sig på texten i det andra ledet i bestämmelsen skall kunna senarelägga reklamationen till den tidpunkt som kan anses skälig med utgångspunkt i den tid då han märkt eller bort märka felet. Ett problem är här att den tidsrymd som skall anses skälig till skillnad från vad som gäller vid tvåmånadersfristen räknas också från det att

köparen bort märka felet. Lagrådet förordar att bestämmelsens andra led görs till huvudregel och att regeln kompletteras med en regel av innebörd att reklamation inom två månader efter det att felet upptäckts alltid skall godtas. En lösning av det slaget har för övrigt, enligt vad som upplysts vid föredragningen, valts i Danmark. Första stycket skulle mot denna bakgrund, och med vissa redaktionella jämkningar, kunna formuleras på följande sätt:

"Köparen får inte åberopa att varan är felaktig, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation). Meddelande som lämnas inom två månader efter det att köparen märkt felet skall alltid anses ha lämnats i rätt tid. I fall som avses i 1 § tredje stycket kan meddelande om felet lämnas till näringsidkaren."

26 §

Avsikten med de förslagna ändringarna i paragrafen är att införa de bestämmelser som krävs enligt artikel 3.3 i direktivet. Remissförslaget överensstämmer med vad som föreslogs i promemorian Ändringar i konsumentköplagen - genomförande av EG:s konsumentköpsdirektiv (Ds 2001:55). Vid remissbehandlingen av promemorian riktades viss kritik mot den föreslagna implementeringen i denna del, bl.a. av Konsumentverket. Kritiken gick bl.a. ut på att lagtexten vad gäller begrepp och struktur närmare borde anknyta till direktivet. Lagrådet delar de kritiska remissinstansernas farhågor att den förhållandevis fria omskrivningen av direktivtexten kan ha fört med sig betydelseskilnader.

Grundläggande enligt direktivet är att en avvisning av en köparens begäran om avhjälpande eller omleverans förutsätter att den påföljd

som köparen begär är på visst sätt kostsammare för säljaren än den alternativa påföljden (jfr punkt 11 in fine i ingressen). Vid den bedömningen skall tre aspekter beaktas. Enligt det remitterade förslaget skall kostnadsjämförelsen mellan de två alternativa påföljderna ske endast som ett av de tre delmoment som särskilt skall beaktas vid prövningen av om ett genomförande av den av köparen begärda åtgärden medför en sådan "oskäligen kostnad" för säljaren som gör att han kan låta bli att gå med på köparens begäran.

En av de tre aspekter som skall beaktas enligt direktivet är "huruvida den alternativa påföljden skulle kunna fullgöras utan väsentlig olägenhet för konsumenten". I remissen sägs (s. 52) att detta inte behöver beaktas vid jämförelsen mellan de båda påföljderna eftersom det i paragrafens sista stycke föreskrivs att avhjälpande eller omleverans skall ske utan väsentlig olägenhet för köparen. Såvitt Lagrådet kan bedöma är det emellertid fråga om två olika saker. Bestämmelsen i direktivet avser en hypotetisk bedömning av olägenheterna för köparen om den andra påföljden – den som inte omfattas av köparens begäran – skulle ha valts medan bestämmelsen i sista stycket tar sikte på den påföljd som faktiskt skall fullgöras.

Enligt Lagrådets mening bör en närmare anpassning till direktivtexten eftersträvas. Med denna utgångspunkt skulle föreslagna första och andra styckena kunna formuleras på förslagsvis följande sätt:

"Köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälpes felet eller företar omleverans, om den påföljd som krävs kan fullgöras utan kostnader för säljaren som är oskäligen i förhållande till kostnaderna för att fullgöra den andra påföljden. Vid bedömningen av om kostnaderna är oskäligen skall hänsyn tas till vilket värde varan skulle ha haft om den varit felfri, vilken betydelse felet har och om den andra påföljden skulle kunna fullgöras utan väsentlig olägenhet för köparen."

49 §

Förslaget innebär att den för sakrättsligt skydd i Sverige allmänt tillämpade traditionsprincipen såvitt gäller konsumentköp ersätts med den s.k. avtalsprincipen. Från principiell synpunkt är detta förslag utan tveak det mest ingripande av förslagen i remissen. I motsats till övriga förslag grundar det sig inte på EG-direktiv utan har sitt ursprung i betänkandet (SOU 1995:11) Nya konsumentregler. I betänkandet lämnades, i överensstämmelse med utredningens direktiv, ett förslag om övergång till avtalsprincipen på konsumentköplagens område. Inledningsvis redovisades också en analys av vad en generell övergång till avtalsprincipen skulle innebära. Utredningens slutsats (s. 170 f.) får närmast uppfattas som att utredningen i och för sig skulle förorda en sådan övergång. Först därefter behandlar utredningen frågan om en sådan mer begränsad reform som omfattats av dess uppdrag och anför sammanfattningsvis i den delen: "Trots att sålunda vissa såväl principiella som praktiska olägenheter torde uppkomma till följd av att traditionsprincipen och avtalsprincipen kommer att gälla vid sidan av varandra, ser utredningen inte några hinder mot att traditionskravet avskaffas enbart i fråga om konsumentköp."

Även för remissinstanserna har uppenbarligen frågan om en begränsad eller generell övergång till avtalsprincipen varit av central betydelse. Åtskilliga av de remissinstanser som avstyrkt förslaget har således uttalat sig för att en generell övergång bör övervägas och av dem som tillstyrkt den föreslagna begränsade reformen har flera närmast sett detta som ett första steg mot en generell övergång. Lagrådet noterar den i lagrådsremissen redovisade bedömningen att "det inte inom överskådlig tid [är] motiverat att överväga en

sådan reform" (s. 74). Det beredningsunderlag som nu föreligger får emellertid anses utgöra stöd för att en generell övergång till avtalsprincipen bör övervägas.

Uppenbart är emellertid att en sådan övergång kräver en mera djupgående analys än som presenterats i detta ärende. Vissa av de frågor som därvid förtjänar att belysas är av det slag att de skulle ha varit förtjänta av analys och överväganden även i detta sammanhang. Lagrådet vill exempelvis peka på individualiseringskravets utformning och frågan om återvinning i konkurs. Vad gäller den första frågan framstår det bl.a. som tveksamt i vad mån ensidiga åtgärder av säljaren som inte är bindande för denne bör vara tillräckliga för att köparen skall vara sakrättsligt skyddad (jfr yttrande av Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala universitet). Och vad gäller den andra frågan synes det bl.a. finnas anledning att överväga om vad som i 4 kap. 10 § första stycket konkurslagen sägs om återvinning av betalning, i överensstämmelse med förslaget i SOU 1988:63, också bör gälla för annan fullgörelse (jfr SOU 1995:11 s. 175). Vid en generell övergång till avtalsprincipen torde en särreglering beträffande konsumentköp i dessa hänseenden knappast kunna motiveras. Även med beaktande härav och av de principiella och praktiska olägenheter i övrigt som en till konsumentköp begränsad reform onekligen medför finner Lagrådet inte skäl att rikta några invändningar mot att det i lagrådsremissen framlagda förslaget läggs till grund för lagstiftning.

Förslaget till lag om ändring i konsumenttjänstlagen

17 §

Av skäl som anförts i anslutning till 23 § konsumentköplagen bör reglerna om reklamation omformuleras och första stycket inledas på

följande sätt: "Vill konsumenten åberopa att tjänsten är felaktig, skall han underrätta näringsidkaren om detta inom skälig tid efter det att han märkt felet eller bort märka felet (reklamation). Underrättelse som sker inom två månader efter det att konsumenten märkt felet skall alltid anses ha skett i rätt tid. Reklamation får dock..."

Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen

13 a §

Paragrafen är grundad på artikel 6.2 i EG-direktivet. Enligt denna bestämmelse skall det i en garanti klargöras att konsumentens rättigheter enligt lag inte påverkas av garantin och förklaras på vanligt begripligt språk vad garantin innehåller och vilka huvudsakliga uppgifter som är nödvändiga för att framställa anspråk enligt garantin, särskilt dennas varaktighet och territoriella omfattning samt garantigivarens namn och adress.

Lagrådet uppfattar bestämmelsen i direktivet så att de nämnda preciseringarna av garantins innehåll skall lämnas i samband med att avtal ingås med en konsument men däremot inte i marknadsföring riktad till allmänheten, t.ex. i form av annonsering i pressen. För att undvika missförstånd i detta hänseende föreslår Lagrådet att paragrafen får följande utformning:

"En näringsidkare, som vid försäljning erbjuder sig att genom en garanti eller en liknande utfästelse under en viss tid svara för en produkt eller del därav eller för en egenskap hos produkten, skall i utfästelsen lämna köparen tydlig information om utfästelsens innehåll och de uppgifter som är nödvändiga för att köparen skall kunna göra den gällande. Information skall även lämnas om att köparens rättigheter enligt lag inte påverkas av utfästelsen.

Utfästelsen skall lämnas i en handling som är tillgänglig för köparen eller i någon annan läsbar och varaktig form som köparen kan tillgodogöra sig.”